Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Irland

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Med den juridiska termen föräldraansvar (som i Irland kallas "guardianship") avses alla rättigheter och skyldigheter beträffande ett barn som en person har tilldelats genom lag, av domstol eller med stöd av ett juridiskt avtal. Den som har föräldraansvar har rätt till vårdnad om och umgänge med barnet och andra rättigheter som rör barnets välbefinnande.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Gifta föräldrar till ett barn har vanligtvis gemensam vårdnad om barnet. Om föräldrarna inte är gifta är det i regel modern som har föräldraansvaret. Genom en överenskommelse mellan parterna eller ett domstolsbeslut kan dock den biologiska fadern utses till vårdnadshavare.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Ja. Hälsovårdsmyndighetens barn- och familjeavdelning (TUSLA) kan begära att distriktsdomstolen fattar sådana vårdnadsbeslut som krävs för barn under 18 år. Om en förälder är oförmögen eller ovillig att utöva sitt föräldraansvar kan domstolen i undantagsfall utse en särskilt förordnad vårdnadshavare så att denne kan utöva föräldraansvaret i förälderns ställe. Om en av föräldrarna avlider kan en annan person med stöd av ett testamente eller tilläggstestamente (kodicill) anförtros vårdnaden om barnet eller utses till vårdnadshavare av domstolen. Om ingen vårdnadshavare utses på detta sätt kan hälsovårdsstyrelsens barn- och familjeavdelning (TUSLA) begära att distriktsdomstolen fattar sådana vårdnadsbeslut som krävs för barn under 18 år om ett barns föräldrar har avlidit eller är oförmögna eller ovilliga att ta hand om sitt barn.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig eller separerar kan de gemensamt avtala vad som ska gälla i fråga om vårdnad och umgängesrätt. Om föräldrarna inte kan komma överens kan de begära att domstolen fattar beslut om vårdnad eller umgängesrätt. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet påverkas denna inte av att de skiljer sig eller separerar. I undantagsfall – och endast när det är nödvändigt för barnets välbefinnande – kan dock domstolen frånta en ogift fader vårdnaden.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrar som sluter ett avtal om föräldraansvar är skyldiga att förelägga domstolen avtalet och få detta godkänt genom ett domstolsbeslut för att det ska vara rättsligt bindande. Domstolen måste vara säker på att barnets rättigheter ges tillräckligt skydd i avtalet och kan vägra att fatta beslut i saken om den inte är säker på att den ena eller båda föräldrarna fullgör sina skyldigheter gentemot barnet. Ett sådant avtal kan inte medföra att någon av föräldrarna förlorar sin ställning som vårdnadshavare.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Enskilda kan använda sig av utomrättsliga konfliktlösningsmetoder som medling eller familjerådgivning.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domaren kan fatta beslut om alla frågor som rör barnets välbefinnande, inklusive men inte begränsat till frågor om vårdnadshavarskap, vårdnad och umgänge. Se även frågorna 4 och 5 ovan. Domstolen kan inte frånta en gift förälder eller en biologisk moder ställningen som vårdnadshavare. Den kan dock koppla villkor till en persons utövande av sitt föräldraansvar.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Nej. Även om den person som har ensam vårdnad om barnet kan fatta beslut om den dagliga omvårdnaden och kontrollen av barnet måste denne samråda med den andra föräldern i alla frågor som rör barnets välbefinnande, inklusive men inte begränsat till var barnet ska gå i skola och bo.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Gemensam vårdnad beviljas föräldrar som inte hyser djup ovilja gentemot varandra och gör att de gemensamt kan fatta beslut i frågor som rör barnets välbefinnande och dagliga omvårdnad. Detta innebär inte att var och en av föräldrarna har rätt att tillbringa lika mycket tid med barnet. Det handlar snarare om att garantera att båda föräldrarna har motsvarande plikter och skyldigheter gentemot barnet.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Huvudregeln är att personer som vill ansöka om föräldraansvar ska göra detta hos distriktsdomstolen. För vissa ansökningar som är accessoriska till äktenskapsmål kan det vara nödvändigt att inge ansökan till grevskapsdomstolen eller High Court. High Court har exklusiv behörighet i frågor som rör bortförande av barn.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ja. Det är möjligt att inge en ansökan till domstolen *ex parte*, dvs. utan att underrätta den andra parten. Så kan ske om barnet skulle försättas i en utsatt situation om sökanden skulle underrätta motparten på vanligt sätt.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja. Rättshjälp ges inom ramen för programmet för rättshjälp i tvistemål. Rättshjälpen är behovsprövad.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja. Det går att överklaga ett beslut från en förstainstansdomstol, dvs. den domstol vid vilken talan väcktes. En appellationsdomstols avgörande kan dock i regel inte överklagas.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Enskilda som söker verkställighet av ett beslut om föräldraansvar bör konsultera de regler som gäller för respektive domstol eller institution. Förutom vid ansökningar *ex parte* ska motparten underrättas om att du har för avsikt att vidta åtgärder för att verkställa ett avgörande.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Se svaret på fråga 14.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

High Court, som har fullständig behörighet.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

2000 års lag om skydd av barn (Haagkonventionen) ger laga kraft åt 1996 års *Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn*, som är tillämplig på detta område. Även *rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (Bryssel IIa-förordningen)* är tillämplig på detta område.

Den här webbsidan hör till portalen Ditt Europa.
Du får gärna lämna synpunkter på innehållet

This webpage is part of an EU quality network

Senaste uppdatering: 12/04/2023

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.